

Пам'ятка щодо порядку заготівлі лікарських рослин на землях лісового фонду _____ надлісництва філії «Подільський лісовий офіс» ДП «Ліси України»

Ця Пам'ятка роз'яснює порядок заготівлі лікарських рослин на землях лісового фонду _____ надлісництва філії «Подільський лісовий офіс» ДП «Ліси України» (далі – Надлісництво).

Пам'ятка розроблена відповідно до Лісового кодексу України, Порядку спеціального використання лісових ресурсів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.05.2007 № 761, Порядку заготівлі другорядних лісових матеріалів і здійснення побічних лісових користувань в лісах України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.04.1996 № 449, Кодексу України про адміністративні правопорушення, Податкового кодексу України, Закону України «Про Червону книгу України» і призначена для ознайомлення осіб, які мають намір здійснювати заготівлю лікарських рослин на лісових ділянках.

Відповідно до **статті 73 Лісового кодексу України**, заготівля лікарських рослин належить до побічних лісових користувань, поряд із розміщенням пасік, випасанням худоби, заготівлею сіна, дикорослих плодів, горіхів, грибів, ягід, збиранням лісової підстилки та заготівлею очерету. Побічне лісокористування є тимчасовим видом використання лісових ресурсів і здійснюється без заподіяння шкоди лісу.

Правовий режим заготівлі диференційований залежно від мети:

- **Збір для власного споживання** громадянами є загальним використанням лісових ресурсів і здійснюється безкоштовно, без спеціального дозволу;
- **Промислова (комерційна) заготівля** належить до спеціального використання лісових ресурсів, здійснюється за плату на підставі спеціального дозволу – **лісового квитка**, порядок видачі якого визначений постановою Кабінету Міністрів України від 23 травня 2007 р. № 761 «Про врегулювання питань щодо спеціального використання лісових ресурсів», із зазначенням обсягів, строків і місць заготівлі та сплатою рентної плати.

Пункт 19 Порядку заготівлі другорядних лісових матеріалів і здійснення побічних лісових користувань в лісах України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.04.1996 № 449 (далі – Порядок) встановлює, що обсяги щорічних заготівель встановлюються

постійними лісокористувачами **на підставі матеріалів лісовпорядкування** – тобто заготівля лікарських рослин на конкретній ділянці має бути узгоджена з наявними лісотаксаційними даними про ресурсну базу цієї ділянки, а не призначатися довільно.

Вимоги щодо заготівлі лікарських рослин встановлені пунктами 24-25 Порядку. Під час збирання лікарських рослин необхідно дотримуватись таких вимог:

- ✓ заготовляти підземні частини рослин (коріння, кореневища, бульби, цибулини) тільки після досягання і осипання насіння, залишати частину рослин для відновлення заростей, а молоді рослини - для подальшого росту;
- ✓ зрізати траву без грубих приземних частин, не виривати рослини з корінням, кореневищами, бульбами, цибулинами;
- ✓ заготовляти кору тільки на деревах, призначених для рубки у поточному році, бруньки - ранньою весною до їх набухання і розпускання;
- ✓ залишати кращі екземпляри квіток і суцвіть для запилення і наступного відновлення рослин, не допускати зрізування та обламування гілок дерев і чагарників.

Збір лікарської сировини допускається в таких межах (від загального біологічного запасу на ділянці):

- ✓ підземних частин рослин (коріння, кореневища, бульби, цибулини) - до 10 відсотків;
- ✓ трави, листя, квіток, суцвіть трав'янистих рослин, дерев і чагарників - до 40 відсотків.

Збір рослинної сировини видів, занесених до Червоної книги України, категорично забороняється – незалежно від мети заготівлі (для власного споживання чи на комерційній основі). Так само забороняється заготівля сировини тих видів, збір яких не допускається в межах окремих адміністративних регіонів згідно з регіональними переліками охоронюваних видів.

Загальні технологічні вимоги до заготівлі

Заготівля лікарських рослин повинна здійснюватися способами, що виключають виснаження їхніх природних ресурсів, і з дотриманням таких вимог:

- виривання рослин з корінням не допускається, за винятком випадків, коли метою заготівлі є саме коренева частина рослини (корені, кореневища), і лише в обсягах, визначених лісовим квитком;
- у межах ділянки заготівлі має залишатися не менше 20 відсотків рослин для забезпечення насінневого поновлення;
- надземну частину («траву») однорічних рослин необхідно збирати до настання плодоношення, без огрубілих частин рослини;
- усі надземні частини рослин збираються виключно в суху погоду, якщо вранці була роса або пройшов дощ, збір сировини допускається лише після повного висихання рослин;

- кору дерев та чагарників для лікарських цілей доцільно заготовляти в зимовий або весняний період, з дерев і чагарників на ділянках, призначених до рубки в поточному році, або безпосередньо під час проведення рубки;
- повторний збір сировини на тій самій ділянці допускається лише після повного відновлення запасів сировини відповідного виду рослини.

Здійснення заготівлі лікарських рослин без лісового квитка (у випадках, коли він є обов'язковим) або з порушенням установлених ним умов є порушенням лісового законодавства України і тягне за собою відповідальність, передбачену статтею 105 Лісового кодексу України, – дисциплінарну, адміністративну, цивільно-правову або кримінальну, залежно від характеру та тяжкості завданої шкоди. Окрему, посилену відповідальність тягне за собою незаконний збір видів рослин, занесених до Червоної книги України, – відповідно до Закону України «Про Червону книгу України» та відповідних статей Кодексу України про адміністративні правопорушення і Кримінального кодексу України.

Заготівля здійснюється з дотриманням загальних вимог охорони праці, встановлених внутрішніми регламентами Надлісництва. До виконання робіт із заготівлі лікарської сировини допускаються особи, які пройшли медичний огляд, не мають протипоказань за станом здоров'я та ознайомлені з вимогами безпеки під час перебування в лісі.

Особи, які здійснюють заготівлю, повинні бути обізнані з небезпечними факторами, характерними саме для цього виду робіт – наявністю кліщів – переносників небезпечних інфекційних захворювань (заготівельникам рекомендується використовувати закритий одяг зі щільно прилеглими манжетами, проводити огляд одягу й відкритих ділянок тіла після завершення роботи в лісі та за потреби застосовувати засоби індивідуального захисту від кліщів, дозволені до використання в Україні), можливістю збору отруйних та подразнюючих рослин, схожих на цільові види, укусами комах, а також особливостями рельєфу лісової ділянки (крутими схилами, вологими й слизькими ґрунтами). Заготівлю рекомендується здійснювати групами, повідомляючи інших осіб про маршрут і орієнтовний час повернення, особливо під час робіт на віддалених або малодоступних лісових ділянках.

Обсяги заготовленої продукції в межах промислової заготівлі фіксуються відповідно до умов виданого лісового квитка. Факти виявлення нетипово низької чи високої продуктивності конкретних ділянок, а також ознак деградації місцезростань (зокрема внаслідок надмірного витоптування) доводяться заготівельниками до відома лісничого для врахування під час наступного планування обсягів заготівлі.

Лікарські рослини є не лише джерелом цінної сировини, що споконвіку слугує людині, а й важливою складовою лісового біорізноманіття, чие відновлення потребує часу та виваженого, відповідального підходу до збору.

Просимо дотримуватися встановлених правил заготівлі – не виривати рослини з корінням без нагальної потреби, залишати частину рослин на ділянці для природного насіннєвого поновлення, здійснювати збір

лише в суху погоду та не повертатися до однієї й тієї самої ділянки до повного відновлення запасів відповідного виду. Окремо наголошуємо на категоричній забороні збору рослин, занесених до Червоної книги України, – незалежно від мети та обсягів заготівлі, навіть для власних потреб. Тим, хто планує заготівлю лікарської сировини для подальшої реалізації, нагадуємо про необхідність завчасного звернення до надлісництва за місцем заготівлі для оформлення лісового квитка.

Дякуємо всім збирачам лісових трав і лікарських рослин за свідоме, дбайливе ставлення до природних багатств нашого краю. Саме від відповідальності кожного, хто торкається зеленої скарбниці лісу сьогодні, залежить, чи зможуть цими дарами так само повноцінно скористатися й майбутні покоління..